

Niniejszy dokument nie stanowi doręczenia w trybie art. 15 zzs⁹ ust. 2 ustawy COVID-19 (Dz.U.2021, poz. 1842)

sygn. akt I ACa 495/20

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 października 2021 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Józef Wąsik
Protokolant:	p.o protokolant Michał Góral

po rozpoznaniu w dniu 26 października 2021 r. w Krakowie na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa B. L.

przeciwko R. L.

o zapłatę

na skutek apelacji powódki B. L.

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie

z dnia 12 marca 2020 r. sygn. akt I C 755/17

1. oddala apelację;

2. przyznaje od Skarbu Państwa Sądowi Okręgowemu w Krakowie na rzecz adw. T. T. kwotę 8.100 zł (osiem tysięcy sto złotych) w tym podatek od towarów i usług tytułem wynagrodzenia za pomoc prawną świadczoną powódce z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

SSA Józef Wąsik

Sygn. akt I A Ca 495/20

UZASADNIENIE

Powódka B. L. wniosła o zasądzenie od pozwanego R. L. na jej rzecz:

- kwoty 150.000 złotych tytułem zadośćuczynienia za śmierć osoby najbliższej – córki J. L. (1);

- kwoty 100.000 zł tytułem odszkodowania w związku ze znacznym pogorszeniem się sytuacji życiowej powódki;

- kwoty 500,00 zł miesięcznie do 10 dnia każdego miesiąca poczynając od kwietnia 2017r. z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w razie uchybienia terminowi płatności tytułem dożywotniej renty w związku ze śmiercią osoby bliskiej,

na której ciążył względem powódki ustawowy obowiązek alimentacyjny. Ponadto powódka wniosła o zasądzenie na jej rzecz kosztów procesu.

Na uzasadnienie swojego roszczenia powódka podała, że w dniu 17 listopada 2014r. pozwany R. L., działając w zamiarze zabicia jej córki – J. L. (1), zadał jej cios nożem w klatkę piersiową w okolice serca, czym spowodował jej niemal natychmiastową śmierć. Za dokonanie opisanego powyżej czynu pozwany został skazany wyrokiem Sądu Okręgowego w K., Wydział VI Karny z dnia 15 lutego 2016r. (...) na karę pozbawienia wolności w wymiarze 8 lat. Nagła utrata córki oraz tragiczne okoliczności jakie jej towarzyszyły stanowiły dla powódki ogromną traumę, z której mimo upływu blisko dwóch i pół roku powódka w dalszym ciągu nie jest w stanie się otrząsnąć. Cierpienie, ból i poczucie pustki po stracie córki, stanowiącej dla powódki – osoby w podeszłym wieku – jedyne wsparcie, jest wręcz niemożliwe do opisanego. Utrata córki, z którą powódkę łączyły bliskie więzi rodzinne i rodzicielska miłość, ale także wspólne prowadzone gospodarstwo domowe, pozbawiły powódkę energii i chęci do życia. Od końca 2014r. pogorszył się także stan zdrowia (w tym zdrowie psychiczne) powódki, która musi obecnie korzystać z opieki kardiologa i psychiatry.

Powódka zamieszkiwała wspólnie z córką w mieszkaniu przy ul. (...) aż do jej śmierci. J. L. (1) w istotnym stopniu przyczyniała się do utrzymania wspólnego gospodarstwa domowego i wkrótce po jej śmierci, w związku z szybko narastającymi długami, w tym z tytułu czynszu, powódka musiała wyprowadzić się z zajmowanego mieszkania. Obecnie przebywa w lokalu socjalnym, a emerytura wraz z dodatkiem pielęgnacyjnym, z której się utrzymuje, po potrąceniu dokonywanych przez komornika wynosi nieco ponad 500 zł. Ponadto powódka jest zadłużona na kwotę około 50.000 zł.

Pozwany wniósł o odrzucenie pozwu na zasadzie art. 379 k.p.c. z tego powodu, że o to samo roszczenie między tymi samymi stronami toczy się sprawa już wcześniej wszczęta, a co więcej w dniu 15 marca 2018r. zapadło już orzeczenie dotyczące tego samego przedmiotu postępowania(...)

Ponadto pozwany podał, że śmierć J. L. (1) nie stanowiła dla powódki ogromnej traumy, albowiem nigdy nie żyły z córką w bliskich relacjach. Powódka po urodzeniu, porzuciła córkę i nigdy się nią nie opiekowała. Brak troski, opieki i zainteresowania ze strony powódki miało rozległy wpływ na całe życie J. L. (1). Trauma, którą w sobie nosiła wpłynęła także na nadużywanie alkoholu, co doprowadziło m.in. do jej przedwczesnej śmierci. Ponadto nieprawdą jest, że J. L. (1) wspomagała finansowo matkę albo że na skutek jej śmierci sytuacja majątkowa powódki uległa znacznemu pogorszeniu. Powódka prowadziła swoje życie odrębnie od życia pozwanego i J. L. (1). Córka powódki sama wymagała pomocy finansowej, którą to otrzymywała od pozwanego, albowiem zmarła znajdowała się w niedostatku chociażby z uwagi na uzależnienie alkoholowe. W konsekwencji, nie można stwierdzić, iż śmierć córki doprowadziła do pogorszenia się sytuacji materialnej powódki.

Sąd Okręgowy w Krakowie wyrokiem z dnia 12 marca 2020r orzekł, że:

I. odrzuca pozew w zakresie żądania odszkodowania

i zadośćuczynienia;

II. w pozostałym zakresie powództwo oddala;

III. przyznaje od Skarbu Państwa Sądowi Okręgowemu w Krakowie na rzecz adwokata K. K. wynagrodzenie w wysokości 13.284 złote brutto, w tym 2. 484 złote podatku Vat za pomoc prawną udzieloną pozwanemu z urzędu;

IV. przyznaje od Skarbu Państwa Sądowi Okręgowemu w Krakowie na rzecz adwokata T. T. wynagrodzenie w wysokości 13.284 złote brutto, w tym 2. 484 złote podatku Vat za pomoc prawną udzieloną powódce z urzędu.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Dnia 17 listopada 2014r. pozwany R. L. działając w zamiarze zabicia córki powódki J. L. (1), zadał jej cios nożem w klatkę piersiową, czym spowodował u niej obrażenia ciała w postaci rany klutej klatki piersiowej po stronie lewej,

drażącej do worka osierdziowego z przebicciem serca, skutkujące krwotokiem do jam ciała i w konsekwencji jej zgonem. Za dokonanie wyżej opisanego czynu, Sąd Okręgowy w K., Wydział VI Karny wyrokiem z dnia 27 lipca 2016r. (sygn. akt (...)) skazał pozwanego na karę pozbawienia wolności w wymiarze 8 lat. Wskutek apelacji pozwanego Sąd Apelacyjny w K. wyrokiem z dnia 27 lipca 2016r. utrzymał w mocy ww. wyrok Sądu Okręgowego.

Wyrokiem zaocznym z dnia 15 marca 2018r. Sąd Okręgowy w Krakowie, Wydział I Cywilny zasądził od pozwanego R. L. na rzecz powódki B. L. w pkt I łącznie kwotę 100.000 zł tytułem zadośćuczynienia i odszkodowania wraz z ustawowymi odsetkami do dnia 22 grudnia 2016r. do dnia zapłaty.

Początkowo pozwany wraz z córką powódki zamieszkiwali w mieszkaniu socjalnym przy ul. (...). Z uwagi na brak środków na jego utrzymanie przeprowadzili się do mieszkania powódki znajdującego się przy ul. (...), gdzie mieszkali aż do śmierci J. L. (1).

Córka powódki oraz pozwany nie pracowali zawodowo, otrzymywali rentę w wysokości po około 700 zł. Ponadto obydwójce nadużywali alkoholu w wyniku czego często dochodziło do awantur i przepychanek, podczas których często konieczna była interwencja policji. Z biegiem czasu sytuacja coraz bardziej się pogarszała, niekiedy do tego stopnia, że powódka zmuszona była spać na klatce schodowej, ponieważ uciekała przed pijaną córką i jej mężem (pозwanym).

Pozwany wraz z córką powódki nie dokładali się do rachunków i nie płacili za czynsz. Powódka otrzymywała emeryturę wraz z dodatkiem pielęgnacyjnym, która po potrąceniu dokonywanym przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym dla K. M. G. w związku z prowadzonymi względem powódki postępowaniami egzekucyjnym (sygn. akt (...)) wynosiła 747,16 zł. Powódka wspomagała córkę i pozwanego finansowo, poprzez zakup żywności, natomiast na regulację rachunków nie miała już wystarczających środków. Powódka pragnęła skierować córkę na leczenie odwykowe, lecz ona nie wyrażała na to zgody. J. L. (1) pomagała matce w mieszkaniu – sprzątała, robiła pranie, gotowała. Po śmierci córki, w związku z narastającymi długami powódka została eksmitowana do lokalu socjalnego przy ul. (...). Obecnie powódka pobiera emeryturę w wysokości 1.700 zł.

Powódka bardzo przeżyła śmierć córki, często ją wspomina. Nagła utrata członka rodziny oraz tragiczne okoliczności jakie jej towarzyszyły, stanowiły dla niej ogromną traumę. W konsekwencji konieczna okazała się pomoc psychiatry.

Dowód: Wyrok Sądu Okręgowego w K., Wydział VI Karny z dnia 15 lutego 2016r. (sygn. akt (...)), k. 17 – 20, odpis skrócony aktu zgonu J. L. (1) (k. 24), Decyzja ZUS z dnia 14 września 2016r. (k. 25), Wyrok Zaoczny Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 15 marca 2018r. (...), zeznania J. L. (2) (k. 101 -102), zeznania świadka J. S. (k. 107), zeznania powódki (k. 108), zeznania pozwanego (k. 142 – 143).

Powyższe ustalenia faktyczne Sąd ustalił na podstawie powołanych powyżej, skutecznie niezakwestionowanych dokumentów, których autentyczność nie budziła wątpliwości Sądu, podobnie jak treść, rozpatrywana w kontekście całokształtu ujawnionych w sprawie okoliczności. Ponadto Sąd uznał za wiarygodne zeznania świadków: J. S. i powódki. Pozwoliły one na ustalenie relacji jakie łączyły powódkę z córką, ich sytuację osobistą i finansową. Sąd nie przyznał waloru wiarygodności zeznaniom pozwanego w zakresie jakim podawał, żełożył na utrzymanie mieszkania. Twierdzenia te są sprzeczne z zeznaniami nie tylko powódki, ale również J. S., który twierdził, iż powódka wraz z pozwaną pokazywały mu wezwania do zapłaty czynszu oraz rachunków za przedmiotowe mieszkanie. W konsekwencji uznać należy, że opłaty za mieszkanie nie były w ogóle regulowane, albowiem powódka została z niego eksmitowana w krótkim czasie po śmierci córki. Ponadto z doświadczenia życiowego wywnioskować można, że oczywistym jest, iż osoby, które otrzymują rentę w wysokości około 700 zł, co więcej zmagające się z chorobą alkoholową większość swoich środków wydają na używki. Zeznania matki powoda nie były przydatne w ustaleniach stanu faktycznego, albowiem nie łączyły ją bliskie kontakty ani z pozwanym, ani z powódką.

W ocenie Sądu Okręgowego, powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

W niniejszej sprawie powódka wystąpiła przeciwko pozwanemu z żądaniem zadośćuczynienia w kwocie 150.000 zł za śmierć osoby najbliższej – swojej tragicznie zmarłej córki, kwoty 100.000,00 zł tytułem odszkodowania w związku

ze znacznym pogorszeniem się sytuacji życiowej powódki oraz renty w wysokości 500 zł miesięcznie w związku ze śmiercią osoby, na której ciążył względem powódki ustawowy obowiązek alimentacyjny.

Sąd wskazał, że przed tut. Sądem toczyła się sprawa z powództwa powódki przeciwko pozwanemu – R. L., w której powódka wniosła o zasądzenie kwoty 40.000 zł tytułem odszkodowania na zasadzie art. 446 § 3 k.c. oraz kwoty 60.000,00 zł tytułem zadośćuczynienia na podstawie art. 446 § 4 k.c. W konsekwencji, Sąd Okręgowy w Krakowie, Wydział I Cywilny wyrokiem zaocznym z dnia 15 marca 2018r. zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 100.000 zł tytułem odszkodowania oraz zadośćuczynienia, zgodnie z żądaniem pozwu za śmierć córki powódki.

Powaga rzeczy osądzonej (res iudicata) zaliczana jest do tzw. negatywnych przesłanek procesowych i oznacza niedopuszczalność prowadzenia drugiego procesu co do tego samego roszczenia, o którym orzeczono prawomocnie. Art. 366 k.p.c. wskazuje, że granice przedmiotowe powagi rzeczy osądzonej obejmują nie to, co stanowiło granice powództwa, ale to, co stanowiło przedmiot i podstawę faktyczną rozstrzygnięcia w chwili wyrokowania.

W konsekwencji Sąd stwierdził, że podstawa faktyczna obydwu spraw o zapłatę zadośćuczynienia i odszkodowania ((...)i sprawy niniejszej) jest tożsama, a powódka nie ujawnia w niniejszej sprawie nowej ewentualnej krzywdy. Konkludując, Sąd odrzucił w punkcie I wyroku roszczenie powódki o zadośćuczynienie oraz odszkodowanie na zasadzie art. 379 pkt 3 k.p.c.

Mając na uwadze powyższe, merytorycznemu rozstrzygnięciu Sądu podlegało jedynie roszczenie o zasądzenie renty na zasadzie art. 446 § 2 k.c.

Zgodnie z art. 446 § 2 k.c. osoba, względem której ciążył na zmarłym ustawowy obowiązek alimentacyjny, może żądać od zobowiązanego do naprawienia szkody renty obliczonej stosownie do potrzeb poszkodowanego oraz do możliwości zarobkowych i majątkowych zmarłego przez czas prawdopodobnego trwania obowiązku alimentacyjnego. Takiej samemu renty mogą żądać inne osoby bliskie, którym zmarły dobrowolnie i stale dostarczał środków utrzymania, jeżeli z okoliczności wynika, że wymagają tego zasady współżycia społecznego.

W niniejszej sprawie córka powódki - J. L. (1) nie dostarczała powódce jakichkolwiek środków utrzymania. Powyższe wynika z samych zeznań powódki, która wskazała, że zarówno jej córka jak i pozwany cierpieli na chorobę alkoholową, a w konsekwencji wszystkie pieniądze jakie dostawali przeznaczali na alkohol. To powódka wspomagała ich finansowo poprzez zakup żywności - była ich żywicielem. J. L. (1) nie dokładała się nawet do utrzymania mieszkania. Mieszkanie, które zajmowała powódka z córką i jej mężem było zadłużone, ze względu na brak regulacji opłat. Córka powódki sama wymagała pomocy finansowej, albowiem znajdowała się w niedostatku chociażby z uwagi na uzależnienie alkoholowe, ponadto nie pracowała, a jej renta wynosiła ok. 700 zł. W konsekwencji, nie można stwierdzić, iż śmierć córki doprowadziła do pogorszenia się sytuacji materialnej powódki, dlatego Sąd w punkcie II wyroku oddalił powództwo w zakresie renty.

W punkcie III Sąd przyznał od Skarbu Państwa Sądowi Okręgowemu w Krakowie na rzecz adwokata K. K. wynagrodzenie w wysokości 13.284 zł brutto, w tym 2.484 zł podatku VAT za pomoc prawną udzieloną pozwanemu z urzędu.

W punkcie IV Sąd przyznał od Skarbu Państwa Sądowi Okręgowemu w Krakowie na rzecz adwokata T. T. wynagrodzenie w wysokości 13.284 zł brutto, w tym 2.484 zł podatku VAT za pomoc prawną udzieloną powódce z urzędu.

Apelację od tego wyroku wniosła powódka w zakresie punktu I i II wyroku, zarzucając:

I. naruszenie przepisów prawa procesowego, mające wpływ na treść rozstrzygnięcia, a to:

1. art. 366 k.p.c. w zw. z art. 233 § 1 k.p.c. oraz art. 379 pkt 3 k.p.c. poprzez błędne przyjęcie, że przedmiotowa sprawa jest tożsama ze sprawą pod sygn. akt: (...) co w konsekwencji spowodowało odrzucenie pozwu Powódki w zakresie żądania odszkodowania i zadośćuczynienia;

2. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez błąd w ustaleniach faktycznych i nieuzasadnione przyjęcie, że brak dostarczenia środków utrzymania Powódce w gotówce przez jej nieżyjącą córkę, uzasadnia przyjęcie braku pogorszenia sytuacji materialnej Powódki mimo iż, z zeznań świadków i Powódki wynikało, że córka Powódki pomagała jej w gospodarstwie domowym i wyřęcała w wielu sprawach dotyczących życia codziennego, które to okoliczności Sąd całkowicie pominął i nie wziął pod uwagę ekonomicznej wartości takiej pracy, a których to uwzględnienie mogłoby doprowadzić do zasądzenia renty na rzecz Powódki.

W oparciu o tak sformułowane zarzuty wniosła o:

1. zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie powództwa w całości, ewentualnie uchylenie wyroku Sądu I instancji w części, tj. w zakresie punktu I i II i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania oraz w każdym z przypadków zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów postępowania za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa profesjonalnego pełnomocnika z urzędu, które nie zostały pokryte ani w całości, ani w części; przyznanie kosztów zastępstwa przez profesjonalnego pełnomocnika z urzędu w postępowaniu drugoinstancyjnym, które nie zostały pokryte ani w całości, ani w części, od Skarbu Państwa, na rzecz pełnomocnika.

Pełnomocnik pozwanego otrzymał odpis apelacji w dniu 7 sierpnia 2020r. Wniosek o wyznaczenie rozprawy nie odniósł skutku, gdyż nie był on zawarty w odpowiedzi na apelację (art. 374 kpc).

Sąd Apelacyjny, po rozpoznaniu apelacji, uznał ją za bezzasadną.

Sąd Okręgowy poczynił prawidłowe ustalenia faktyczne, które Sąd Apelacyjny przyjął za własne oraz trafnie zastosował przepisy prawa procesowego i materialnego.

W pierwszej kolejności należy odnieść się do kwestii zasadności odrzucenia pozwu odnośnie roszczeń o zadośćuczynienie i odszkodowanie.

Odrzucenie pozwu jest decyzją sądu odmawiającą z przyczyn procesowych merytorycznego rozpatrywania sprawy. Zgodnie z art. 199 § 1 pkt 2 KPC powinno nastąpić m.in. wówczas, gdy o to samo roszczenie między tymi samymi stronami sprawa jest w toku albo została już prawomocnie osądzona.

Zakres powagi rzeczy osądzonej reguluje art. 366 kpc, stanowiąc, że wyrok prawomocny ma powagę rzeczy osądzonej tylko co do tego, co w związku z podstawą sporu stanowiło przedmiot rozstrzygnięcia, a ponadto tylko między tymi samymi stronami. Natomiast w art. 199 § 1 pkt 2 kpc określone zostały skutki tzw. negatywnych przesłanek procesowych, między innymi stanu powagi rzeczy osądzonej. Przepis ten zabrania, w myśl paremii *ne bis in idem res*, ponownego sądzenia sprawy prawomocnie zakończonej. Jego wykładnia nie nasuwa wątpliwości, zgodzić się jednak należy, że prawidłowe stosowanie art. 199 § 1 pkt 2 kpc może nastęrczać trudności, polegające na konieczności uprzedniego ustalenia zakresu powagi rzeczy osądzonej. Ten etap rozstrzygnięcia o kontynuacji procesu lub odrzuceniu pozwu wymaga ustaleń dwóch stanów: podstawy sporu i przedmiotu prawomocnego rozstrzygnięcia oraz przedmiotu żądania (roszczenia) zgłoszonego przez powoda w pozwie wszczynającym postępowanie w drugiej sprawie. Jeżeli między tymi samymi stronami zachodzi tożsamość określonych wcześniej okoliczności, następuje ustalenie kolejnego stanu prawoprocessowego, określanego mianem powagi rzeczy osądzonej, i jego subsumcja, ze skutkiem określonym w art. 199 § 1 pkt 2 kpc.

Powaga rzeczy osądzonej (*res iudicata*), która ma miejsce w tych przypadkach, gdy zapadło już prawomocne rozstrzygnięcie dotyczące tego samego przedmiotu postępowania, które toczyło się między tymi samymi stronami, prowadzić musi do odrzucenia pozwu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 27 września 2000 r., V CKN 1442/00, OSNC 2001, nr 6, poz. 86). Tak samo ulega odrzuceniu wniosek w postępowaniu nieprocesowym, jeżeli w tej samej kwestii zapadło już uprzednio postanowienie, które się uprawomocniło (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 6 września 1994 r., III CRN 36/93, OSNC 1995, nr 1, poz. 20).

Tożsamość roszczeń zachodzi wówczas, kiedy sąd ma w obu sprawach orzec o tym samym, dysponując tymi samymi faktami, które mają spowodować ocenę tego samego żądania i kiedy rozstrzygnięcie jednej ze spraw oznacza rozstrzygnięcie także drugiej. O tym zaś, czy chodzi o tę samą lub inną podstawę faktyczną, a więc o ten sam lub odmienny stan faktyczny sprawy, nie rozstrzygają konkretne twierdzenia strony powodowej lub brak takich twierdzeń, lecz istnienie lub nieistnienie przed zamknięciem rozprawy okoliczności faktycznych, tj. zdarzeń lub stanów składających się na stan faktyczny, z którym norma prawna rozstrzygająca o słuszności żądania wiąże dochodzone skutki prawne (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 21 listopada 2013 r., III CSK 43/13, LEX nr 1427740; z 14 marca 2014 r., III CSK 124/13, LEX nr 1463866, z 9 października 2014 r., IV CSK 37/14, LEX nr 1544215).

Roszczenie powódki przedstawione do rozstrzygnięcia w obecnie rozpoznawanej sprawie było tożsame z roszczeniem prawomocnie osądzonym w poprzednio zakończonej sprawie. Różnica w zakresie wysokości żądania nie stanowi o różnicy podstawy faktycznej ani prawnej w obu sprawach.

Sąd Apelacyjny na posiedzeniu niejawnym w dniu 26 października 2021r przeprowadził dowód z dokumentów, w tym pism procesowych zawartych w aktach Sądu Okręgowego w Krakowie o sygn.(...). W sprawie tej prowadzonej przeciwko temu samemu pozwanemu, powódka na uzasadnienie swoich roszczeń o zasądzenie zadośćuczynienia i odszkodowania w związku ze śmiercią córki przytoczyła w pozwie te same zasadnicze twierdzenia faktyczne, co w sprawie niniejszej.

Z niewiadomych względów, powódka nie ujawniła w pozwie okoliczności związanych z poprzednim postępowaniem. Pełnomocnik powódki nawet w apelacji nie wyjaśnia tej kwestii. Sąd Apelacyjny przyjął, że powódka musiała zataić przed pełnomocnikiem te okoliczności i dlatego nie zawiadomił Rzecznika Dyscyplinarnego przy Okręgowej Radzie Adwokackiej w K..

Zarzut odnośnie odrzucenia pozwu został sformułowany bardzo ogólnie z odwołaniem się do ogólnych zasad i orzecznictwa sądowego. Jako jedyną konkretną okoliczność mającą stanowić o różnicy podstaw faktycznych obu spraw, podniesiono, to, że w niniejszej sprawie podniesiono, że córka powódki świadczyła powódce pomoc w prowadzeniu gospodarstwa domowego, co Sąd uznał za wiarygodne.

Argument powyższy nie może odnieść skutku, gdyż okoliczność ta została ustalona przez Sąd w związku z domaganiem się przez powódkę w niniejszej sprawie zasądzenia renty, w której to części powództwo rozpoznano merytorycznie.

W myśl przepisu art. 446 § 2 kc osoba, względem której ciążył na zmarłym ustawowy obowiązek alimentacyjny, może żądać od zobowiązanego do naprawienia szkody renty obliczonej stosownie do potrzeb poszkodowanego oraz do możliwości zarobkowych i majątkowych zmarłego przez czas prawdopodobnego trwania obowiązku alimentacyjnego. Rolą renty z art. 446 § 2 kc jest naprawienie szkody przez wyrównanie uszczerbku majątkowego osoby uprawnionej, jakiego doznała na skutek śmierci osoby obowiązanej do alimentowania jej. Koniecznym jest zatem przyrównanie sytuacji osoby uprawnionej z hipotetyczną sytuacją, w jakiej osoba ta by się znajdowała, gdyby nie śmierć obowiązanej do alimentacji. Renta przyznana w oparciu o powołany przepis może być wyższa od potencjalnych alimentów w tym znaczeniu, że jej wysokość może pozwalać na pokrycie nie tylko usprawiedliwionych potrzeb osoby uprawnionej, ale także tych wykraczających poza usprawiedliwione potrzeby. Tym niemniej zawsze zakres zaspokojenia tych potrzeb jest limitowany przez możliwości zarobkowe i majątkowe osoby obowiązanej do alimentacji (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 27 lipca 2017 r., I ACa 203/17). Wyznaczenie tych możliwości powinno być oparte na realnych podstawach, przemawiających za tym, że z dużym stopniem prawdopodobieństwa zmarły osiągnąłby oznaczone dochody.

Ponieważ podstawowymi kryteriami ustalenia renty na rzecz osób, wobec których na zmarłym ciążył ustawowy obowiązek alimentacyjny, są potrzeby poszkodowanego oraz możliwości zarobkowe i majątkowe zmarłego, to kryteria te wykazują podobieństwo do zasad ustalania renty alimentacyjnej (art. 135 kro). Przy tym, wprawdzie wg art. 446 § 2 kc potrzeby nie muszą być wyłącznie usprawiedliwione, ale to nie znaczy, że renta obejmuje wszystkie świadczenia, jakie uprawniony mógłby uzyskać od zmarłego, ale te tylko, które mają charakter alimentacyjny. Natomiast te

świadczenia, które są spełniane ponad obowiązek alimentacyjny powinny być dochodzone w ramach odszkodowania z § 3 art. 446 kc. Właśnie ta ustalona przez Sąd Okręgowy pomoc zmarłej córki powódki w sprzątanii wspólnie zajmowanego mieszkania, robieniu prania i gotowaniu stanowiło uzasadnienie zasądzenia powódce odszkodowania w sprawie(...) Na inne świadczenia pomocy ze strony córki powódka się nie powoływała. Pozostaje też poza sporem, że to powódka pomagała finansowo córce, której jedyny dochód stanowiła renta socjalna w kwocie 700 zł miesięcznie.

Apelacja nie kwestionuje ustaleń faktycznych, które wskazują, że: „Córka powódki - J. L. (1) nie dostarczała powódce jakichkolwiek środków utrzymania. Powyższe wynika z samych zeznań powódki, która wskazała, że zarówno jej córka jak i pozwany cierpieli na chorobę alkoholową, a w konsekwencji wszystkie pieniądze jakie dostawali przeznaczali na alkohol. To powódka wspomagała ich finansowo poprzez zakup żywności - była ich żywicielem. J. L. (1) nie dokładała się nawet do utrzymania mieszkania. Mieszkanie, które zajmowała powódka z córką i jej mężem było zadłużone, ze względu na brak regulacji opłat. Córka powódki sama wymagała pomocy finansowej, albowiem znajdowała się w niedostatku chociażby z uwagi na uzależnienie alkoholowe, ponadto nie pracowała, a jej renta wynosiła ok. 700 zł.”

W realiach niniejszej sprawy córka powódki nie miała możliwości wspierania finansowego powódki, a przy jej chorobie alkoholowej i braku dążenia do zmiany tej sytuacji, brak podstaw do ustalenia, że córka powódki mogłaby świadczyć pomoc faktyczną powódce w przyszłości. Nadto powódka nie podniosła twierdzeń faktycznych i nie wykazała swoich konkretnych potrzeb pomocy ze strony córki.

Wbrew zarzutom apelacji Sąd nie naruszył art. 233 § 1 k.p.c. Zgodnie z brzmieniem tego przepisu, sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania, na podstawie wszechstronnego rozważenia materiału. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, Sąd Okręgowy nie uchybił zasadom logicznego rozumowania ani doświadczenia życiowego, a jedynie wykazanie takich okoliczności mogłoby stanowić o skutecznym postawieniu naruszenia wskazanego wyżej przepisu (por. orz. SN z 6.11.1998 II CKN 4/98). Nie jest natomiast wystarczające przekonanie strony o ich odmiennej ocenie niż ocena sądu, czy przedstawianie własnej wizji stanu faktycznego opartej na dokonanej przez siebie odmiennej ocenie dowodów. Ocena wiarygodności i mocy dowodów jest bowiem podstawowym atrybutem i zadaniem sądu orzekającego wyrażającym istotę sądu, a więc rozstrzygnięcia kwestii spornych w warunkach niezawisłości na podstawie własnego przekonania sędziego przy uwzględnieniu całokształtu zebranego materiału (tak Sąd Najwyższy w wyroku z 16.02.1996 II CRN 173/95).

Biorąc pod uwagę przedstawione argumenty Sąd Apelacyjny oddalił apelację powódki na podstawie art. 385 kpc.

Przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu nastąpiło w oparciu o stawki określone w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie z dnia 22 października 2015 r. (Dz.U. z 2015r. poz. 1800). Zróżnicowanie wynagrodzenia pełnomocnika ze względu na przymiot jego ustanowienia – z urzędu lub wyboru – należy uznać za sprzeczne z Konstytucją (tak Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 23 kwietnia 2020 r. SK 66/19). Zdaniem Sądu Apelacyjnego nie budzi żadnej wątpliwości, że jego tezy należy uznać za wiążące również obecnie, gdyż:

Po pierwsze - pomimo podwyższenia stawek, dalej występują dysproporcje pomiędzy wynagrodzeniem pełnomocnika ze względu na przymiot jego ustanowienia – z urzędu lub wyboru.

Po drugie - możliwość podwyższenia opłaty do 150% następuje z uwzględnieniem spełnienia określonych przesłanek, które nie muszą występować w każdej sprawie.

Co za tym idzie możliwość podwyższenia wynagrodzenia pełnomocnikowi z urzędu uzależniona jest od konkretnych przesłanek występujących w konkretnej sprawie odnoszących się do stopnia nakładu pracy pełnomocnika lub ponadstandardowego charakteru sprawy ze względu na jej zawilóść, czy wartość przedmiotu sporu. Tym samym możliwość podwyższenia wynagrodzenia nie jest dowolna i nie może służyć sądowi wyrównywaniu wynagrodzenia pełnomocnikowi z urzędu do stawek przysługujących pełnomocnikowi z wyboru.

SSA Józef Wąsik